

فاصله نجومی با اهداف برنامه ششم

مرکز آمار روز شنبه در گزارشی به بررسی متغیرهای اقتصادی در سه ماهه اول امسال پرداخت. در قسمتی از این گزارش مقایسه‌ای بین اعداد و ارقام متغیرها در پایان سال ۹۹ و آنچه که باید در برنامه ششم توسعه محقق می‌شد، صورت گرفته که براساس آن فاصله میان نرخ تورم و رشد اقتصادی در سال ۹۹ و آنچه در برنامه ششم توسعه پیش‌بینی شده بود، بیشتر از سایر متغیرهای اقتصادی است، به گونه‌ای که قرار بود نرخ تورم به ۸.۸ درصد برسد که ۳۶.۴ درصد گزارش شده است.

به گزارش سایت خبری پرسون، نرخ رشد اقتصادی نیز ۸ درصد پیش‌بینی شد که رقم آن برای سال ۹۹ تنها یک درصد و برای کل دهه ۹۰ تقریباً صفر بوده است. مقایسه آنچه پیش‌بینی شده و آنچه در عمل محقق شده نشان می‌دهد که حتی در زمان نگارش برنامه ششم توسعه نیز کسی گمان نمی‌کرد که بازگشت تحریم‌ها در کنار شیوع تا این اندازه بتواند اقتصاد ایران را تحت تاثیر قرار دهد و آن را آسیب‌پذیرتر کند. اما نکته دیگری که این گزارش به آن اشاره دارد، ناتوانی درک درست از کارکرد اقتصاد کشور در زمان بحران‌ها و نامشخص بودن زمان ریکاوری است؛ بدین معنا که سیاستگذار به درستی نمی‌داند که تنش‌های بیرونی دقیقاً چه تاثیری بر اقتصاد می‌گذارد.

فاصله گرفتن از برابری در توزیع درآمدی

قرار بود در پایان برنامه ششم توسعه که سال جاری است ضریب جینی کشور به ۰.۳۴ برسد در حالی که تا پایان سال ۹۹ این رقم ۰.۴ شد که نشان‌دهنده توزیع بدتر در درآمد است. اگرچه روند این ضریب از پیش از شروع برنامه ششم در سال ۹۶ نیز وضعیت خوبی نداشت. آمارهای رسمی نشان می‌دهد که این ضریب در سال ۹۵ به ۰.۴۰۴ رسیده بود که بالاترین رقم از سال ۸۲ بود. بدین معنا که وضعیت شکاف طبقاتی میان ثروتمندترین و فقیرترین افراد جامعه از سال ۸۲ تا ۹۵ بدتر شده بود. البته که روند افزایشی این ضریب در سال‌های برنامه ششم توسعه نیز ادامه یافت، به گونه‌ای که در سال ۹۷، ۰.۴۰۹ بود که حتی از سال ۹۵ نیز فراتر رفته بود.

برآیند آنچه در سال‌های اجرایی شدن برنامه ششم توسعه تا بهار سال جاری رخ داد این را نشان می‌دهد که وضعیت نابرابری و شکاف طبقاتی در کشور بدتر شده و با وجود پیش‌بینی برنامه ششم مبنی بر رسیدن به ضریب جینی ۰.۳۴، اما به نظر نمی‌رسد نه تنها در سال جاری که در سال‌های ابتدایی برنامه هفتم توسعه‌ای نیز حاصل شود.

شاخص پولی در وضعیت نگران‌کننده

بخش دیگری از آنچه قرار بود تا پایان سال جاری به آن دست یافت نقدینگی حدود ۲۸۵۰ هزار میلیاردی بود. براساس قانون برنامه ششم توسعه رشد سالانه نقدینگی در هر سال باید ۱۷ درصد می‌بود که این رقم پس از بازگشت دور جدید تحریم‌ها در سال ۹۷ همچنین مشکل پیش آمده در پی شیوع کرونا در کشور و نیز کسری بودجه چند صد هزار میلیارد تومانی دولت، با رشدی بی‌سابقه افزایش یافت. براساس گزارش‌های بانک مرکزی تا پایان مرداد سال جاری و در کمتر از هفت ماه به پایان برنامه ششم توسعه، رشد سالانه نقدینگی ۳۹.۱ درصد بود که رقم این شاخص پولی را به حدود ۴ هزار میلیارد تومان افزایش داد. تغییر یک سال منتهی به مرداد سال جاری نقدینگی نیز ۱۱۰۲ هزار میلیارد تومان گزارش شده که نشان می‌دهد تا چه اندازه بسته شدن مهم‌ترین گلوگاه تامین ارز کشور، نفت می‌تواند وضعیت متغیرهای مهم پولی را که در نهایت به افزایش تورم می‌انجامد، بغرنج کند.

در آمار اخیر بانک مرکزی رشد سالانه منتهی به مرداد سال جاری پایه پولی نیز ۴۲.۱ درصد و میزان افزایش سالانه ۱۵۳ هزار میلیارد تومان گزارش شده است. در بخش دیگری از گزارش مرکز آمار رشد بخش پول در زمستان ۹۹ نسبت به زمستان ۹۸ نیز ۶۱.۷ درصد و رشد نقدینگی نیز در این مدت ۴۰.۶ درصد اعلام شده است. مقایسه اعداد و ارقام نیز نشان می‌دهد که تا مرداد سال جاری نقدینگی حدود ۱۱۵۰ هزار میلیارد تومان نقدینگی کشور بیش از آن چیزی است که در برنامه ششم توسعه به عنوان هدف سال ۱۴۰۰ عنوان شده است.

نرخ بیکاری، کمتر از پیش‌بینی

در بین شاخص‌های اقتصادی که مرکز آمار در گزارش خود عنوان کرده، عجیب‌ترین رقم را نرخ بیکاری داشت، به گونه‌ای که نرخ بیکاری در سال ۹۹ نسبت به پیش‌بینی برنامه ششم توسعه کمتر بود و انتظار بر این است که در همین حوالی نیز باقی بماند. براساس گزارش‌ها نرخ بیکاری در سال ۹۹ حدود ۹.۶ درصد است که ۰.۶ واحد درصد کمتر از متوسط رقم پیش‌بینی برنامه ششم توسعه بود. اگرچه که هدف برنامه ششم بیکاری ۸.۶ درصد بود. البته که این کاهش بیشتر به دلیل کم شدن نرخ مشارکت اقتصادی است به گونه‌ای که از ۴۴.۷ درصد در بهار ۹۸ و میانه برنامه ششم به ۴۰.۹ درصد در زمستان سال ۹۹ رسید. کاهش حدود ۳ درصدی نرخ مشارکت اقتصادی همگام با کاهش نرخ بیکاری، بیشتر به دلیل دور شدن جمعیت فعال اقتصادی از بازار کار است. تحریم در کنار شیوع کرونا و مختل شدن فعالیت به خصوص در بخش خدمات که بیش از ۵۰ درصد شاغلان اقتصادی در آن مشغولند، باعث کاهش نرخ بیکاری و البته نرخ مشارکت اقتصادی شده است.

عدم انتشار آمار در برخی شاخص‌ها

براساس آنچه مرکز آمار منتشر کرده نسبت درآمدهای مالیاتی به کل درآمدها، نسبت درآمدهای نفتی به کل منابع همچنین نسبت مالیات به کل تولید ناخالص داخلی به دلیل عدم انتشار آمارهای مربوط به بودجه دولت از سال ۹۷، وجود ندارد بنابراین این مرکز برای نشان دادن این سه نسبت از اعداد سال ۹۶ استفاده کرده است. اگرچه که آمارهای مربوط به فروش نفت از سال ۹۷ و با این دلیل که دشمن از آن می‌تواند در جهت خنثی کردن شیوه‌های دور زدن تحریم استفاده کند، محرمانه تلقی شد.

اما عدم انتشار گزارش‌های مالی مربوط به بودجه دولت همچنان دور از منطق است، چراکه با مقایسه اعداد و ارقام پولی و آنچه بانک مرکزی از میزان بدهی دولت به سیستم بانکی منتشر می‌کند، می‌توان حدس زد که دولت چقدر از بانک مرکزی استقراض کرده است. براساس گزارش‌های مرکز آمار نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی در سال ۹۶ حدود ۶.۸ درصد بود. البته که گزارش اتاق ایران از رسیدن این رقم در سال ۹۸ به ۴.۲ درصد و در بهار ۹۹ به ۶.۳ درصد حکایت دارد اما همچنان فاصله معناداری با رقم ۱۰ درصد پیش‌بینی شده در آخرین سال برنامه ششم دارد. اگرچه که احسان خاندوزی، وزیر اقتصاد گفته بود: «تلاش کنیم در چهار سال پیش رو نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی را ۵۰ درصد رشد دهیم تا با افزایشی ۳ تا ۳.۵ درصدی به آنچه در برنامه ششم پیش‌بینی شده بود، برسیم.» البته با این تفاسیر به نظر می‌رسد در پایان برنامه هفتم توسعه به اعداد و ارقام برنامه ششم دست یابیم.

نسبت منابع نفتی به کل منابع نیز از دیگر مقوله‌هایی است که با توجه به محرمانه بودن آمارهای صادرات نفت، به سختی می‌توان آن را تحلیل کرد. اما آنچه که در برنامه ششم توسعه پیش‌بینی شده بود، رسیدن این نسبت به ۲۰.۸ درصد در سال ۱۴۰۰ بود.

البته که به دلیل کاهش شدید درآمدهای نفتی هم به دلیل تحریم و هم به دلیل کاهش قیمت نفت که از شیوع کرونا و اعمال محدودیت‌های سراسری نشأت می‌گرفت، در ۹ ماهه سال ۹۹ تنها ۱۰ درصد از درآمدهای نفتی محقق شده‌اند. اگرچه که شاید در نگاه اول این یک مساله خوشایند باشد اما نبود جایگزین مناسب و البته درآمد پایداری برای درآمدهای نفتی محقق نشده می‌تواند اقتصاد را دچار چالش‌های وسیعی کند. یکی از این چالش‌ها نیز دست بردن به منابع بانکی و استقراض از بانک مرکزی است. براساس گفته‌های میرکاظمی، رییس سازمان برنامه و بودجه در ۵ ماهه نخست سال جاری بیش از ۵۲ هزار میلیارد تومان از بودجه کشور از حساب تنخواه بانک مرکزی تامین شد که این امر بر متغیرهای پولی نیز تاثیرگذار است.

رشد اقتصادی چه زمانی به پیش‌بینی برنامه ششم می‌رسد؟

قرار بود اقتصاد کشور در پایان سال جاری به رشد اقتصادی ۸ درصدی دست یابد. اگرچه که رشد اقتصادی سال ۹۹ پس از مدت‌ها منفی بودن، مثبت یک اعلام شد اما همین امر نیز چیزی از فاصله معنی‌دار رشد اقتصادی در سال ۱۴۰۰ و ۹۹ کم نمی‌کند. البته که برخی کارشناسان امید دارند رشد اقتصادی در سال جاری افزایش یابد اما حتی در خوش‌بینانه‌ترین پیش‌بینی نیز رشد اقتصادی به ۸ درصد نمی‌رسد. تورم نیز در کنار رشد اقتصادی، متغیر دیگری است که نمی‌توان در سال جاری به آنچه که پیش‌بینی شده بود، برسد.

منبع: اعتماد